

## SLOVSTVENA IN UMETNA LITERARNA DEDIŠČINA V LUČI OBLIKOVANJA KULTURNE IDENTITETE

---

*Tokratna tematska številka je posvečena ljudskemu slovstvu in umetnemu literarnemu izročilu (z izpostavitvijo pravljic) v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu od vrtca do srednje šole. S problematiko se je ukvarjal ciljni projekt Slovenska in evropska kulturna literarna dediščina – pravljice v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu od vrtca do srednje šole (V5-1702). Prispevki so interdisciplinarno zasnovani: povezujejo didaktiko književnosti, literarnovedna raziskovalna področja, narodopisje in slovstveno folkloristiko. V prispevkih avtorice pregledajo, ali je slovstveno izročilo ustrezno umeščeno v učna gradiva in učne načrte vzgojno-izobraževalnih programov od vrtca do srednje šole, ter analizirajo učbenike in berila, kurikulum za vrtce in učna načrta za pouk slovenščine v osnovni šoli (2011 in 2018) – vse z vidika evropskega ljudskega in literarnega izročila in s posebnim poudarkom na slovenskih pravljicah.*

*Prispevki zapolnjujejo sivo liso slovenskih učnih gradiv, učnega načrta za slovenščino (književnost) in kurikulum za vrtce, za katere se je izkazalo, da večinoma še vedno zajemajo (pre)malo ljudskega izročila, slovstvene folkloristike ter literarne dediščine, meddisciplinarno povezane s temi področji. Tako npr. šolska obravnava slovenskih ljudskih balad še vedno temelji na zapisanem besedilu in ne upošteva, da gre za péto pesem. Kljub dejstvu, da poznamo 337 tipov balad, nekatere med njimi imajo svoje vzporednice v pravljicah ali povedkah, pa jih slovenski učenci spoznajo le deset.*

*Prispevki z njihovimi praktičnimi možnostmi izpeljave v šoli, predstavljenimi v seriji seminarjev stalnega strokovnega izpopolnjevanja za vzgojitelje, učitelje razrednega pouka in profesorje slovenščine, ki so bili izvedeni na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, skušajo okrepiti zavedanje o pomenu in vlogi teh besedil za medkulturni, intra- in interkulturni dialog, krepitev kulturne zavesti in kulturnega kapitala, ta pomembna gradnika individualne, nacionalne in globalne identitete. Presenetljivo visoka udeležba na omenjenih seminarjih je dovolj relevanten pokazatelj, da se tudi vzgojitelji, učitelji in profesorji zavedajo, da branje leposlovja odpira številne tujosti (sistemske, recepcijske, funkcijske, spoznavne), spodbuja empatijo, zmožnost življenja v drugo in drugačno, razmisleke o tem, kaj različne kulture združuje, kaj razdružuje, v čem smo si podobni, v čem se razlikujemo ... Spoznavanje lastne kulturne dediščine ter niza njenih kontekstov od literarnoteoretskih, zgodovinskih, družbeno- in kulturnozgodovinskih, filozofskih, umetniško-estetskih, filozofskih, religioznih, biografskih do jezikovnih mlade senzibilizira za estetske, etične in spoznavne vrednote različnih civilizacij ter razvija njihov kulturni kapital.*

*Namen projekta je bil interdisciplinarno analizirati in predlagati izboljšave na številnih vzgojno-izobraževalnih ravneh, predvsem na področju učnih vsebin. Za širšo javnost je zanimiv zlasti aplikativni del projekta, katerega rezultat so tri možnosti terenskega stika z literarnim izročilom. Prva je t. i. Literarna pot po Ljubljani (poudarek je na pravljičah, zato je namenjena zlasti predšolskim otrokom in učencem prvega in drugega triletja; avtorici M. M. Blažič in M. Kropelj Telban), druga Baladna pot po Ljubljani (namenjena gimnazijcem; avtorica M. Golež Kaučič), tretja pa Pot po sledih pripovednega izročila Bovca (avtorica B. Ivančič Kutin).*

*V pričujoči številki se tematsko zvršča sedem člankov. M. M. Blažič, B. Ivančič Kutin in M. Kropelj Telban se osredinijo na predstavitev že omenjenih literarnih poti, na proces njihovega ustvarjanja in evalvacijo. K. Mihurko Poniž izpostavlja (pre)malo poznane slovenske pravljičarke in njihov družbeni položaj, A. Žbogar analizira položaj antične književnosti in ljudskega slovstva pri pouku slovenščine v tretjem triletju in gimnaziji, naniza nekatera doslej v šoli spregledana besedila in predlaga, s katerimi metodami in oblikami dela bi jih bilo v šoli smotno obravnavati, M. Golež Kaučič se posveti slovenski ljudski baladi in opozarja na strokovne zdrse, ki se ob tej literarni vrsti pojavljajo v učnih gradivih, S. Babič analizira (ne)rabo pregovorov in ugank v osnovnošolskih berilih in revijah.*

*Ljudska dediščina in literarno izročilo postajata vse bolj spregledani del naše kulture, zato je namen projekta, seminarjev, aplikativnih poti in pričujoče tematske številke stroki, znanosti, šoli in širši javnosti pokazati na njun neizmeren potencial, sporočilno bogastvo in interpretativne možnosti.*

*Saša Babič, urednica tematske številke  
Alenka Žbogar, vodja projekta*